

16. 7. 2015

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Tabáková válka?

Poslední vývoj v protikuřácké legislativě České republiky je pozorně sledovaný a již se napsalo mnoho stohů textu o otázce omezování svobody podnikání versus ochrana zdraví pasivních kuřáků a zaměstnanců kuřáckých podniků. Proto se nebudu pouštět do dalších analýz a drobných šarvátek, které stejně nemají vítěze.

Rád bych tímto stručným článkem naznačil, že bitva, která se momentálně v České republice vede, je jen drobností ve srovnání s globální válkou, které se účastní celé státy na jedné straně a tabákové koncerny na straně druhé. Zářným příkladem je Uruguay. Na první pohled nepřiliš velká (3.5 milionu obyvatel), nepřiliš významná a už vůbec ne bohatá jihoamerická země, ale zdání klame.

Prezident Uruguay, Tabaré Vázquez, civilním povoláním onkolog (to mnohé naznačuje), se rozhodl vytáhnout do boje proti kouření a v březnu 2008 zavedl komplexní protikuřáckou legislativu, zahrnující zdražení cigaret, zákaz kouření na veřejných místech, sponzoringu sportovních událostí tabákovými společnostmi, zákaz jejich reklam v médiích a samozřejmě nesměly chybět ani výstražné obrázky a text, pokrývající zpočátku 50% krabičky, později ještě více, až 80%. Počet dospělých kuřáků klesl z původních 40% v roce 2005 na 23% nyní.

Společnost Philip Morris, jakožto typický obrovský tabákový koncern, se ovšem nevzdala bez boje a prohlásila, že tyto prostředky omezují její podnikání a tedy má právo na ochranu své ochranné známky a investic v zemi. Obrátila se s požadavkem náhrady škody ve výši 25,000,000 USD[1] na Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID[2]). Důvodem bylo, že Uruguay již v roce 1991 podepsala bilaterální dohodu o ochraně investic[3] se Švýcarskem a Philip Morris sídlí právě tam - v Lausanne. Právě tato investiční dohoda stanovuje jurisdikci ICSID.

Celý případ Philip Morris v. Uruguay[4] tedy začal 19. 2. 2010. Protože mezinárodní arbitráže většinou trvají skutečně dlouho, zatím došlo 2. 7. 2013 k potvrzení toho, že je tribunál skutečně příslušný k řešení tohoto sporu a posléze k několika podáním z obou stran. Philip Morris spatřoval hlavní problém ve třech bodech[5]:

- 1) Ve zvětšení zdravotního varování na krabičkách cigaret z původních 50% povrchu na 80% povrchu.
- 2) V designu šesti různých zdravotních tvrzení zabírajících oněch 80% místa.
- 3) V zákonné úpravě povolující každé značce pouze jednu variantu cigaret a tedy redukující možnosti užívat označení „light[6]“, popřípadě barevné krabičky zamýšlené pro ženy.

Proč si Philip Morris vybral za cíl právě Uruguay, když jsou tvrdá protikuřácká opatření zaváděna po celém světě? Bylo to velice dobře uvážené rozhodnutí - bylo nutné najít zemi, která má přísné zákony (navrhovaných 80% pokrytí povrchu nebylo nikde jinde, Mexiko a Mauricius zavedly 65%, pro srovnání Švýcarsko jen 56%), zároveň země musela být zajímavý trh, tedy mít dostatečný počet kuřáků, o který mohl Philip Morris přijít. Posledním požadavkem pak bylo, aby dotčená země nebyla příliš bohatá, neboť se lépe bojuje proti protivníkovi s méně prostředky.

Souslovím méně prostředky myslím doslova boj Davida proti Goliáši, neboť v roce 2013 byl HDP Uruguay 55.7 miliardy USD, zatímco příjmy Philip Morris se ten samý rok vyšplhaly na 80.2 miliardy USD[7]. Naštěstí vše není tak černobílé, na stranu Uruguay se přidala nejen WHO[8], což se dalo

očekávat, ale i vlivná Bloomberg Foundation[9] vedená bývalým starostou New Yorku Michaelem R. Bloombergem a přislíbila finanční podporu.

Připojila se i The Bill & Melinda Gates Foundation, tedy nadace spoluzakladatele Microsoftu Billa Gatese. Jejich podpora je logická, spor Uruguay s Philip Morris, respektive jeho výsledek, bude posléze určovat do jisté míry i výsledky dalších podobných sporů, v efektu podobném padání kostek domina. Případnou výhrou si tabákové koncerny do jisté míry zajistí „klid na podnikání“, bez drastických zásahů, jako jsou nehezky obrázky kuřákových plic pokrývajících 80% krabičky.

Podobný spor byl v minulosti veden proti Austrálii, která je nyní světovým protikuřáckým lídrem a průkopníkem Plain Packaging, kde každá krabička vypadá stejně, liší se jen značkou. Zde Austrálie zvítězila a nejednalo se tedy o žádné poškození investic, je nutno však podotknout, že v souladu s uvedeným výše má Austrálie naprosto jiné možnosti a zdroje než chudá jihoamerická země.

Mluvíci Bloomberg Philantropies a Bill & Melinda Gates Foundation se již nechali slyšet, že jsou ochotni podpořit každou[10] zemi v nouzi, která se bude nucena tímto způsobem bránit proti tabákovým koncernům. Bohužel v minulosti již Philip Morris zvítězil například v Thajsku[11], kde zhatil původní vládní plány na pokrytí 85% krabičky místo původních 55%.

Vnímáno prizmatem výše uvedeného, tak zcela chápu starosti tabákových koncernů, zlaté časy jsou pryč a nic nenasvědčuje tomu, že by se podařilo výpadek v příjmech nahradit něčím jiným. Lidé kouří stále méně a méně a proto je boj proti jednotlivým státům jedinou možností. Dostáváme se tedy, jako v tom příkladu uvedeném v první větě tohoto textu, ke střetu dvou základních pravidel. Zaprvé k právu státu určovat zákony na svém území a snažit se těmito zákony chránit zdraví svých obyvatel a zadruhé k právu každé soukromé společnosti moci podnikat, tedy prodávat své výrobky, a ty výrobky si moci bez výrazných státních restrikcí označit a pojmenovat.

Philip Morris má pravdu, že dohody o ochraně investic by měly chránit investice. Má pravdu i v tom, že v případě Austrálie, Thajska, Uruguay a dalších států klesá počet kuřáků a lze to přičíst jejich stále horší pozici ve společnosti, mizí místa, kde mohou v klidu kouřit, samotné cigarety se neustále zdražují a za chvíli bude komplikované i poznat konkrétní značku, díky principu Plain Packaging. Na druhou stranu paternalistický princip ochrany zdraví nakonec převládne, i díky finanční podpoře, která je vynakládána ze strany mecenášů, a v neposlední řadě i díky tomu, že obecná nálada ve společnosti pořád vnímá tabákové koncerny jako ty špatné.

Spousta subjektů, ať už států nebo tabákových společností, určitě napjatě sleduje výsledek tohoto investičního sporu, protože na něj budou posléze navázány další. Vše je ale spíše zdržovací taktika, než plnohodnotný bojový prostředek. Válka na tomto poli je podle mého názoru již rozhodnuta.

Jan Metelka,
student Právnické fakulty UK

-
- [1] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [2] International Centre for Settlement of Investment Disputes
- [3] BIT - Bilateral Investment Treaty
- [4] ARB/10/7. Philip Morris Brand Sàrl (Switzerland), Philip Morris Products S.A. (Switzerland) v. Oriental Republic of Uruguay
- [5] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [6] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [7] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [8] World Health Organization - světová zdravotnická organizace
- [9] Bloomberg Philantropies
- [10] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [11] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)